

Leysasøkk um Regin á hálvthundrað-áradegi hansara

eftir William Heinesen (1968)

Bráður maður var Regin altíð. – Positivt og negativt berjist í sál hansara sum í eini kolbogalampu. Har teir báðir pólarnir froya hvør móti øðrum, har er ljósið: sannleikin, vakurlleikin. Viðhvørt tó bara ósamsvar-ið, paradoxíð. Ella hjarta-suffíð.

«Eg elski oyggjarnar, men hati fólkíð – eg elski fólkíð og hati oyggjarnar – eg bæði elski og hati bæði –

egin vildi eg hvørki hatað ella elskað hvørki».

(Hin víðkæmi lesarin varmast óðamusíkin og gleðist!)

Er Regin svartskygdur? Bjartskygdur? – Bæði. Men altíð á ein spræknan hátt. Ofta eisini á harðrendan hátt.

Lívið er ríkt, men lógir ógíligar. Tilvild ræður. Ó-metallig virði fara fyrri skeyt-ið.

»Trúgva tit í álvara, at tá træ stendur og kastar fræið, at tað munnu vera tey ússalagistú bara, ið detta á vegin til fótatrak?

Útleigsmaður. Útleigu-maður! – Eins og Janus sáli. Mótsættur Hans Andriasi honum, sum Regin ber so stóran tokka til og kanska øvundar, tí hann er heima-maðurin, hin búfasti. Heiðamaðurin. Støðufugl-urin.

Er Regin undirmettur í Føroyum? – Ja! Avgjört hevur hann enn fingið alt ov lítlar sømdir. Hvi tað er komið soleiðis fyrri, dugi eg ikki at siga.

»Ikki verður gáva givin, tá eingin tekur við».

Hetta er álvaratos og beiskt.

Regin er á mangan hátt sum loppan í ævintýrinum. Hon fleyg so høgt, at eingin gav henni gatur.

Nógv, ið Regin hevur yrkt, er heldur tungvunið. Hann er viðhvørt torlís.

Visdómsjakslur!

Tú mást hugsa djúpt og leggja doyn á, tá ið mál-borið verður t.d. soleiðis: »Av óendaligari langtán elvist bilsins ágirnd!»

Ella hetta sera stuttliga, ironiska ørindið, sum neyv-an letur seg upp útan lykil: »Hlinir skiltu ikki krav

tíðarinnar sambart og vegna tað, tí tess –

men sleik tær um bragðið nú.

landið, fosturbroðið – kendi tú nakran tíð

matligari royk enn úr Svartapotti –

bouillabaisse?»

(Hin musikalski lesarin fróist!) (Bouillabaisse: Ein víða gítin súpan av fiska-soði, nógv umhildin í meðalhavslondum).

»Undrist ikki, at tað góða er so torført; kanska er tað tað torføra, ið ger tað gott».

Ja, kanska. Hitt torføra er ofta eisini hitt haldgóða.

Janus: »Kanska um hundrað ár, fellir ein ung-móttár».

Í føroyskum skaldskapi eru fleiri lýrikarar ávirkaðir av J. H. O. – Regin er ikki »ávirkaður»: Hann er í summum førum Janusar skilgítta barn og onkabar.

Men yvirhvørt tó mest bara seg sjálvur

»Sevjuroykur av víða-rótum,

og loksólan longu grønn og dittin:

tveit meg á dunga, hvaðna skjóttari komi eg aftur

í hvaðna ljótari líki».

Janus? Nei, Regin. Tú varmast skyldskapin – og munin.

Einki føroyskt skald nýtir so harðrend orð og so daprar myndir sum Regin – enn ikki Janus, ið hóast alt oftast er romantikarin par excellence. Eyðvitað er Regin eisini romantikari, men tó bert, tá ið hann kennir seg nívandan av heimlongsi. Ofta er hann ræðuliga sann-royndarlígur:

»Lukka! hvat vita vit um lukku okkara? Tá ið vit liggja á sóttarlegu og pínast svárliga, hvaðna vita vit, um tað kanska ikki er ein-asta leiðin at bjarga okkum úr fáfongd og niðu – dugdu vit bara at ganga hana?»

Regin tá ið hann er mest harðrendur og bestur:

»Gráin býr hjá tær, flogvitið,

einbýlshetjan – kaldar ástir,

burtstótin børn, marglætisflennið.

Bøðilin býr hjá tær, hettusvarur,

óks í hendi – eistuð meltað,

afjurabrotnir fingrar, skráðnaðar garnar.

Gleðin býr hjá tær – breyt á bordi,

óvitagangur; vinir á gátt,

konufangid – evsta náttin.

Trygdarnáttin.»

– Eitt herðindi í orðum! Ein villavarið av poesí! Eitt dygdarverk.

Patos: At tala hátíðarlaga. Janus talaði nærsum altíð við patos í yrkingum sínum.

Eisini Regin hevur sína patos. Eina religiøsa.

»Í sálminum ert tú, tá ið kertustubbar blakra í kirkju á halgari nátt –

men eisini í geglinum frammi í gron,

tá ið brotið hvítur og skipið stoytur í norðaðn».

Soleiðis kundi eisini faður Regin málborið seg. Annars eru hesir føðgarnir sera ó-líkir.

Føðilandsalsk hevur helst eingin yrkjari lýst djúpari enn Regin Dahl. Tá ið tú ert móður av hinni fostur-lands-lovordum, so les og á-sanna hesi spakføru, men tignarlígu orð Regins:

»Listamaðurin er tólið, tjóðin er leikarin – alt tað, ið brýst í henni: kvøl og neyð, ómegd og feiknar-máttur, yndi og óstultur tókki, vónsvik og glaðasta áreði, og fram um alt langt-anin – alt leikar hon, við ó-sjónligum hondum leikar hon og leiktólið syngur».

Tá ið tú hoyrir eina van-liga kristiliga prædið og er um at kava undir í vana-bundnum myndum og orða-tuggum: Les hesi nær-kvamsligu og føroysku ví-dómsorð skaldsins:

»Sannleikin er sum berg-ið: Um brimið mår og urð-ar rapa og alt fer í havið – sum sandur tekir hann allan havsins botn, í hvørjari vík leggst hann upp, í hvørjum innvíki».

(Og legg einaferð enn til merkis hvussu eitt stórt skald nýtir stórbæra móður-mál sítt!)

Eitt annað dømi um stór-leika – á annan hátt – ikki maestoso, men **piu mosso**:

»Tú ert so blíð sum jörðin, tann jörð, sum okkum bar

og dregur okkum aftur á evstu inn á sær;

og moldin og himin birtast nýggj fyrri mær

her við tín litla songarstókk,

tá ið tín tannleysu maður lær».

Tónaskald er Regin bæði í tónum og í orðum. Orðini liva, røra, smoyggja seg sum fiskur í vatni, smíra st gátufør: musikkur!

»Ajdurnar tagna, og ternan kemur sær ikki at láta,

murturin smeg inn í myrkan kova,

dökkast undir tarabløðum –

tonglabeiggi, tonglabeiggi, einsamallur í rennisúg – læstu øðan øgiliga seg um gimsteinin reyða?

Vakna vit aftur annað sinn, ella doyggja vit báðir nú?»

Ikki man vera ov nógv at siga, at lýrikkur kann í roynd og veru ikki umsetast.

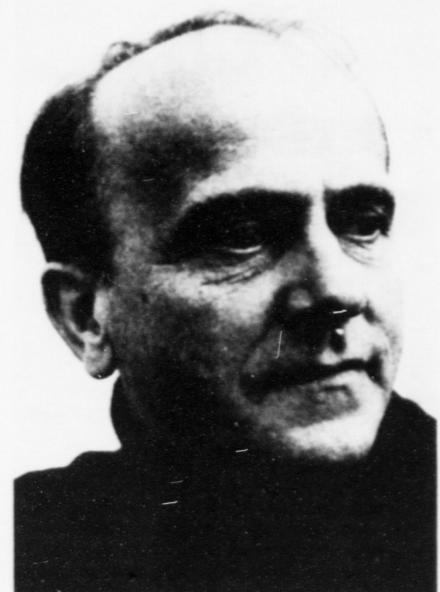
Kanska endurskapast, á hepnari stund; men ikki tyð-ast.

Nærum allur íslenskur skaldskapur í bundnum formi – frá Skaald-Sveinn og Jón Arason til Tómas Guðmundsson og Snorra Hjartason – er ókendur uttanfyri Ísland; somu lagnu hevur lýrikkurin á norskum máli – eitt nú hin undurfulli Olav Aukrust – og neyv-an nakar danskur ella svenskur lýrikari man enn hava vunn-ið veruliga víðurkenning uttanfyri mark Norður-landa.

Hetta kanst tú so halda vera harmiligt. Men ikki man tað vera bara tað.

Internationalisma hevur sínar leiðiligu síðir! Heims-gitin skaldskapur – Dante, Cervantes, Shakespeare – kundi verið samanborin við fjallatindar, har einki ó-nortíð er eftir, men alt jörð-ild evjað upp av fótatrakki og hvør ein steinur gnadd-aður av ferðamannahond – og har eisini útsýnið verður ónáðað av turisthotellum og sölubúðum!

Um J. H. O. Djurhuus ella Regin Dahl høvdu verið bornir í heim í Onglandi ella Amerika og yrktu á enskum máli, høvdu teir kanska vunn-ið veraldarfrægd – ið hvussu er innanfyri eitt á-víst mark (succes d'estime). Um hin vegin t.d. Heinrich Heine ella Lord Byron høvdu verið føroyingar høvdu teir helst ikki verið heimsgitir. Men høvdu

kanska verið í líknandi støðu sum okkara Janus ella Regin, sum í roynd og veru ikki eru minni listamenn og hugsjónarmenn enn mætur lýrikarar í teimum stóru londunum.

Rainer Maria Rilke er víða gítin og hátt mettur yrkjari í okkara døgum, og av røttum, sjálvandi. Regin er ikki ólíkur Rilke, ið hvussu er í støðum, vildi eg hildið.

Er Rilke frægari yrkjari? – Avisir Rilke-sekterarar vilja beina vegin skumpa til min og biðja meg ikki tosa so guðsspottandi. Nei – eg spyrji bara. Tað er væl loyvt at skifta orð um evnið. Eg havi lisið báðar og hugsi mitt.

At føroyskt mál ikki bert eigur kvæðini, men eisini góðar og framúrskarandi nútíðar yrkjarar – hetta er at gleðast stórliga yvir, og um ikki so var, hevði hetta litla Norðurlandamáløki verið ein piningur uttan livsins

varma og menningarmøgu-leikar.

Men nú skal Regin, føð-ingardagsbarnið, hava sein-asta orðið, og lat tað verða ein boðskapur frá einum manni, sum ikki bert dugir at óttast, men eisini at gleð-ast.

»Eg eigi ta varandi gleði, ið vernur meg dag undan

at lívið, sum meinslar, tað fjálgar við

og fjólgar í túsunda líð».

Eg veit, at um sjálvur eg farist

í vesirlings øsku og ótta – so livnar á hvørjum dunga grasið hitt angandi unga

Og smágentur, myðar um

dansa við deyðans grindir –

og teirra vaknandi, væntandi kvíð

livgar í túsunda líð».

William Heinesen

Til BLAÐSØLURNAR sosialurín aftur ÚTSELDUR?

Boðið so beinanvegin frá á tlf. 11820.

Uttanfyri vanl. arbeiddið upplýsir telefonsvararin hvar ringjast skal fyrri at fáa fleiri bløð.

Tiðindablaðið **SOSIALURIN**

Blindastovnur Føroya

hevur opið mánag–fríggjadag kl. 9–16.
Telefonir: 18222 og 19288.